

Hurra for deg!

Tekst: Mina Wikshåland Skouen

Mina er barnebarn av Arne Skouen, som i 1966 utga pamfletten «Rettferd for de handikappede». Mina Wikshåland Skouen arbeider i Den norske Helsingforskomité, blant annet med rettigheter for seksuelle- og kjønnsminoriteter.

En sen ettermiddag sitter jeg og titter ut gjennom vinduet hjemme på Eiksmarka i Bærum. Mommo kommer ruslende opp grusstien i tussmørket, på vei hjem etter et av sine onsdagsbesøk hos tante Hege på Emma Hjorth. Jeg vet ikke hvor mange ganger hun må ha gjort det samme, eller hvilke tanker, bekymringer, gleder hun har med seg hjem, akkurat denne dagen. Pus svinser rundt i skogkanten. Mommo smiler.

I min barneverden var Emma Hjorth bare en del av giftige barnerim: *Er du helt hemma eller? Bor du på Emma eller?* Emma gikk en klasse under oss, og hva hemma var visste vi ikke. Ikke jeg i hvert fall. Nok visste vi likevel, til at vi knep leppene sammen når det var voksne rundt oss, og til at skammen brant i ansiktet hvis noen ble tatt på fersken når de rimet. Da fikk vi vite at det ikke het hemma. Og det ble enda morsommere å si det en gang til, selvfølgelig. For meg hadde ikke Emma Hjorth noe å gjøre med tante Hege. Jeg tror ikke engang at vi forsto at Emma Hjorth var et fysisk sted, med dører og tak og vinduer.

Denne høsten ville min morfar Arne Skouen ha fylt 100 år; faren til Hege, min Bette, og en av nestorene i kampen for mennesker med spesielle behovs rettigheter. Som journalist, forfatter og filmskaper avslørte han overgrep, gikk i strupen på politikere og kom med en nådeløs dom over systemets inhumane behandling av en av samfunnets mest sårbare grupper: de som ikke kunne forsvare seg selv. Som Hege. Den gang snakket man om kampanjejournalistikk – i dag ville vi sagt at Bette kjempet for

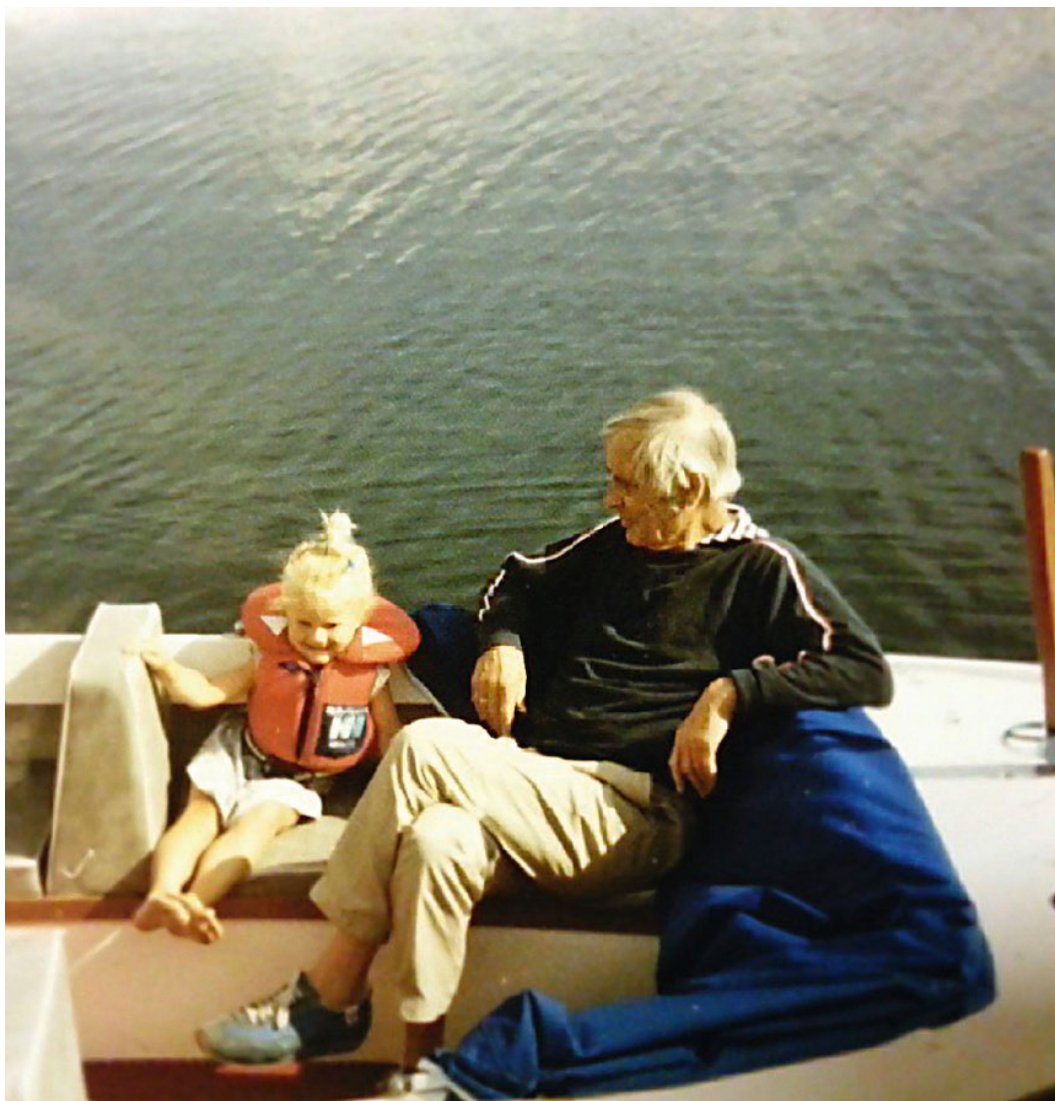

Mina Wikshåland Skouen.

helt grunnleggende menneskerettigheter; prinsippet om at alle mennesker er født frie og med samme menneskeverd.

Det viktigste med jubileer er å huske historiene som må fortelles, ikke glemmes. Ved synet av Mommo som kommer smilende hjem slår det meg at selv om hundreårsdager er viktige, er det så mange andre jubileer som er like viktige, om ikke mer.

Neste år er det seksti år siden min tante Hege ble født, og femtiåtte år siden Mommo og Bette for første gang satt håpefulle i en sykehuskorridor og ventet på hva legene ville si. Barnehagetante Karens forsøk på å berolige dem med at det meste som var rart med barn forsvant som dugg for sola ved tannfellingen, trøstet ikke lenger. En ny virkelighet ble til hverdag, Hege ble sent av sted til mennesker som en trodde visste hva de gjorde. Mommo og Bette kunne bare krysse fingrene og med hjertet i halsen håpe at de ville forstå henne, hjelpe henne og ta vare på henne.

Mina Wikshåland Skouen og Arne Skouen.

Akkurat hvor mange år det er siden Bette kom uanmeldt, og tittet inn vinduet på pikehjemmet på Emma Hjorth, husker jeg ikke. En ukjent jente sto tjoret til en stolpe, med klærne vrent av seg, ingen voksne, bare en rekke andre barn, i tjør de også. Livet ble snudd på hodet. Men det er førtisyv år siden han og en rekke andre hadde organisert nok folk til at pamfletten

«Rettfærd for de handikappede» ble manifestet for en bevegelse som har vært med på å skape det rettighetsvernet mennesker med spesielle behov har i Norge i dag.

Vi som vokste opp på åttitallet fikk presentert en artikkel fra barnekonvensjonen sammen med Ole Lukkeøye, etter barne-tv hver lørdag. *Alle barn har*

rett til... Vi har lest eventyr, sunget sanger og resitert dikt med kloke ord: Du skal ikke plage andre, du skal være grei og snill, og for øvrig kan man gjøre som man vil. Sammen skal vi leve, hver søster og hver bror, barn av regnbuen... Noen barn er hvite, noen nesten blå – meget er forskjellig, men det er utenpå. Du skal ikke tåle så inderlig vel den urett som ikke rammer deg selv.

Det er pene ord, noen av dem har fine melodier som gjør dem lette å huske, og de handler om verdier det er viktig å få med seg videre i livet. Men å nynne for seg selv er ikke nok; vi må forstå verdiene, vi må bruke dem, forklare dem og reagere når folk ikke vet – eller ikke ønsker å vite. Homo og hore toppet listen over skjellsordene i skolegården sist jeg sjekket. Heldigvis slapp jeg dét den gangen, men det betyr ikke at vi er i mål. På samme tid som jeg kan være gift med kjæresten min, Camilla, og staten legger til rette for at vi kan få barn, vil én av seks menn ikke sitte ved siden av en homofil mann på bussen, og for oss er selvmordsstatistikken nesten dobbelt så høy som for heterofile i 2013.

Hvert eneste menneske har en ukrenkelig rett til å vernes mot diskriminering, til grunnleggende frihet og verdighet, til familie, til likhet for loven, til utdanning og til fritid. Homo, hetero, kvinne, mann eller noe midt i mellom, med og uten spesielle behov og egenskaper – individets ukrenkelighet er du født med, og ingen kan ta det fra deg. Vi har fått egne internasjonale avtaler og nasjonale lover som skal styrke enkeltmenneskets rettigheter. De skal hindre at det foregår systematiske og alvorlige overgrep, slike

som Bette så da han tittet inn vinduet på pikehjemmet på Emma Hjorth. Hvis noen rettigheter skal innskrenkes må det gjøres etter grundige vurderinger og i overensstemmelse med et lovverk, ikke vilkårlig, basert på skjønn eller sunn fornuft.

Men også innenfor en gruppe er enkeltmennesket det viktigste. Ordene som på mange vis er der for at vi skal føle oss mindre alene; *vi, oss, dem, alle*, kan sluke oss hele og gjøre at det å være *jeg, meg, deg* kommer i annen rekke. Den samme gruppetilhørigheten som gjør at vi har et ekstra sett av lover som beskytter våre rettigheter kan få det til å se ut som om det er akkurat den gruppen, og akkurat den loven, som er det som definerer oss.

Jeg og Hege begynner med samme utgangspunkt, med samme rettigheter og verdi. Det er hvordan dette påvirker oss, og hvordan vi forstår og lever i tråd med disse som er forskjellig.

Dette temaheftet handler ikke om en gruppe, det handler om enkeltmennesker, og det sammensuriet av identiteter som hvert enkeltmenneske bærer med seg. Og det handler om ansvaret for å ta sårbarheten, gleden, frykten, gjenkjennelsen, forvirringen og forventningen som følger med en seksuell identitet, med største alvor, uansett hvem det gjelder og hvilke forutsetninger man har. Ikke fordi man skal være så innmari grei, men fordi vår individualitet og identitet er helt ukrenkelige elementer ved hver og en av oss.

Og hvor enn tilfeldig; det er en fin hundre, eller snart seksti, eller femtiåtte eller førtisyvårsmarkering. ●●●